

شناسایی حیطه‌های مرجعیت علمی در دانشگاه علوم پزشکی بابل

یوسف یحیی پور^۱، جمیله آقانتبار رودباری^{۲*}، دکتر نوین نیک بخش^۳، دکتر سیمین موعودی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۰۴/۰۱

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۴/۰۴

چکیده

مقدمه: کسب مرجعیت علمی، از جمله تأکیدات مقام معظم رهبری در سیاست‌های ابلاغی نظام سلامت می باشد. شناسایی و بهره‌مندی از توانمندی دانشگاه‌ها فرصتی برای توسعه‌ی کشور محسوب می‌گردد. لذا، ضرورت دارد برجسته‌ترین توانمندی هر دانشگاه به مجامع علمی معرفی گردد. دانشگاه بابل به‌عنوان یکی از واحدهای آموزش عالی سلامت، در راستای برنامه تحول و نوآوری در آموزش پزشکی، اقدام به شناسایی توانمندی‌های برجسته خود در کلان منطقه یک آمایشی نموده است.

روش‌ها: این پژوهش توصیفی - اکتشافی با بررسی اسناد و شواهد مربوط به گروه‌های آموزشی، ارزیابی گزارش عملکرد، مشاهده و گزارش بازدید مدیران آموزشی و نشست خبرگان در معاونت آموزشی انجام شد.

یافته‌ها: برخی حیطه‌های قابلیت مرجعیت در دانشگاه علوم پزشکی بابل شامل توسعه دانش سرطان، پزشک خانواده، مراقبت‌های نوزادان، تشخیص ژنتیک، جراحی قلب و مداخلات قلب اطفال، پیوند کلیه و مغز استخوان می‌باشند.

نتیجه‌گیری: ضمن تبیین حیطه‌هایی که در آن قابلیت مرجعیت علمی وجود دارد، این دانشگاه باید علاوه بر تدوین برنامه‌های راهبردی و عملیاتی، منابع و امکانات لازم را در این راستا بسیج نماید.

کلید واژه‌ها: مرجعیت علمی، سرآمدی، تحول و نوآوری، آموزش پزشکی

مقدمه

بهره‌مندی از توانمندی‌های دانشگاه‌ها، فرصت مناسبی برای توسعه منطقه و کشور محسوب می‌گردد. بدین لحاظ ضرورت دارد برجسته‌ترین توانمندی‌ها و موفقیت‌های هر دانشگاه به مجامع علمی معرفی گردد (۱). برنامه دستیابی به مرجعیت علمی از ابتدای سال ۱۳۹۴ آغاز به کار کرد. این برنامه در نظر دارد با شناسایی مستمر افراد توانمند و ارائه حمایت‌های ویژه از این افراد، کشور را به سمت مرجعیت علمی در منطقه و جهان سوق دهد (۲). نیل به هدف ارتقای جایگاه ایران به کشوری توسعه یافته برخوردار از دانش پیشرفته و توانا در تولید علم و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی که بر اساس سند چشم‌انداز بیست ساله بر عهده بخش‌های مختلف نظام به ویژه نهادهای علمی و فناوری نهاد شده است، در گرو بازنگری ساختارها و بالا بردن کارایی و کارآمدی نظام علمی، تحقیقاتی

و فناوری کشور می‌باشد (۳). در این میان سازمان‌های دانش محور با تأکید بر مدیریت دانش و استفاده از مدل سرآمدی از فرصت‌های ایجاد شده به منظور کسب مزیت رقابتی جهت ادامه بقا و مقابله با شرایط متغیر محیطی به نفع خود استفاده می‌کنند. سازمان خواهان سرآمدی در مقایسه با رقبای خود، می‌بایست در پاسخگویی به نیازها و انتظارات مشتری با استفاده از دانش رقابتی موجود در سازمان عمل کند (۴). جایگاه مرجعیت به معنای مراجعه‌ی مستمر دیگران به یک فرد یا سازمان است که در نتیجه‌ی برنامه‌ریزی بلندمدت و پشتکار جدی حاصل می‌شود (۵).

«پیشتازی در عرصه‌ی علم و فناوری» به‌عنوان یکی از محورهای سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری می‌باشد (۶). جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در جهان با تأکید بر تولید علم و توسعه نوآوری و نظریه‌پردازی، ارتقاء جایگاه جهانی کشور در علم و فناوری و تبدیل ایران به قطب علمی و فناوری جهان اسلام، توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی و دستیابی به علوم و فناوری‌های پیشرفته از سیاست‌های ابلاغی جهت برنامه‌ریزی ویژه می‌باشند (۷). در سند چشم‌انداز، «جمهوری اسلامی

نویسنده مسئول: جمیله آقانتبار رودباری، بابل، دبیرخانه تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی، معاونت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
j.aghatabar@yahoo.com
یوسف یحیی پور، دبیرخانه تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی، معاونت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
نوین نیک بخش، دبیرخانه تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی، معاونت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
سیمین موعودی، دبیرخانه تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی، معاونت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

چشم‌انداز بیست ساله و نقشه جامع علمی کشور و سلامت و ابلاغ برنامه‌های تحول و نوآوری در آموزش پزشکی و برنامه توسعه ششم و الزام دانشگاه‌ها بر شناسایی حیطه‌های سرآمدی و مرجعیت و نیز ابلاغ اولین بسته از بسته‌های برنامه تحول و نوآوری در آموزش پزشکی تحت عنوان آینده‌نگاری و مرجعیت علمی در آموزش پزشکی، انتظار می‌رود دانشگاه‌ها به تعیین الزامات، زیرساخت‌ها و اقدامات ضروری برای نیل به این هدف بپردازند و این مساله با شناسایی توانمندی‌های موجود قابل انجام می‌باشد (۱). لذا، دانشگاه بابل اقدام به شناسایی حیطه‌های سرآمدی و مرجعیت علمی نمود.

روش‌ها

این پژوهش از نوع توصیفی - اکتشافی با نگرش آینده پژوهی بوده که در شش ماهه‌ی دوم سال ۱۳۹۴ با هدف شناسایی محورهای مرجعیت علمی دانشگاه بابل انجام شد. اطلاعات طی برگزاری نشست‌های متعدد با روسا، معاونین و مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌ها و بیمارستان‌های تابعه، معاونین بهداشتی و آموزشی، مدیران تحصیلات تکمیلی و امور آموزشی و کارشناسان خبره حوزه معاونت آموزشی و مسئولین بسته‌های طرح تحول و نظرات خبرگان از طریق بارش افکار جمع‌آوری گردید. سپس، ارزیابی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و شواهد مربوط به رشته‌ها و گروه‌های آموزشی، گزارش عملکرد متخصصین از فعالیت‌های انجام گرفته، مشاهده و گزارش بازدید مدیران آموزشی و نتایج حاصل از نشست خبرگان و تبیین وضعیت موجود توسط مسئولین بسته‌های تحول و نوآوری در معاونت آموزشی انجام شد.

یافته‌ها

انتخاب حیطه‌های مرجعیت با نتایج حاصل از اطلاعات جمع‌آوری شده از مراجع، واحدها، نشست‌ها و مسئولین بسته‌های طرح تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی دانشگاه در جدول شماره یک آمده است. (جدول ۱).

ایران برای پیشرفت ملی، نیاز به کشوری برخوردار از انسان‌های صالح، فرهیخته، سالم و تربیت‌شده در مکتب اسلام و انقلاب و با دانشمندانی در تراز برترین‌های جهان؛ توانا در تولید و توسعه علم، فناوری و نوآوری و به کارگیری دستاوردهای آن و پیشستاز در مرزهای دانش و فناوری با مرجعیت علمی در جهان» خواهد بود (۸). با وجود توسعه شایسته سوابق علمی و تجربی مدیریت دانش و تبلور آن به منزله‌ی یک مزیت رقابتی، هنوز بسیاری از سازمان‌ها در بهره‌برداری اثربخش آن ناکام مانده‌اند. از جمله علل این ناکامی، شناخت و ترجمان نامناسب از ابعاد پیشبرد مدیریت دانش سازمانی و نبود رویکردی نظام‌مند در برقراری روابط و توالی میان سازه‌های مدیریت دانش سازمانی است (۹).

در مطالعه دانشگاه علوم پزشکی گلستان، داشتن سوابق مرجعیت علمی در گذشته و همچنین روحیه جهاد علمی در دانشگاهیان و دانشجویان به عنوان عوامل احیای این رویکرد مورد تاکید قرار گرفت (۱۰). در بیانیه فرهنگستان علوم، مجامع دانشگاهی با قایل شدن چنین نقش و جایگاهی برای خویش، فعالانه فرهنگ‌سازی‌های مناسب را انجام می‌دهند. به‌علاوه نیاز است که مسئولین و سیاستگذاران در مجموعه‌های وزارت علوم و بهداشت، معاونت علمی ریاست جمهوری و مجموعه دولت، شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجلس اولاً خود عمیقاً به این جایگاه مجامع دانشگاهی باور داشته باشند و ثانیاً این مهم را سرلوحه خود در تدوین دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و سایر ابزار سیاستگذاری قرار دهند (۱۱).

اکنون دانشگاه علوم پزشکی بابل با واحدهای مختلف، مراکز تحقیقاتی متعدد و مرکز رشد فناوری سلامت به ارائه خدمات آموزشی، بهداشتی، پژوهشی، درمانی و فرهنگی می‌پردازد. گستره‌ی ارائه‌ی خدمات این دانشگاه فراتر از جمعیت ۵۳۰ هزار نفری شهرستان بابل است، چراکه بسیاری از خدمات این دانشگاه به سبب انحصاری یا برجسته بودن، جمعیت سایر شهرستان‌ها و حتی سایر استان‌های مجاور را نیز تحت پوشش قرار می‌دهد. با عنایت به تاکید اسناد بالادستی به ویژه سند

جدول ۱- فهرست حیطه‌های سرآمدی و مرجعیت علمی شناسایی شده در دانشگاه علوم پزشکی بابل

نام حیطه	دلایل انتخاب در حیطه‌ی سرآمدی
توسعه دانش و مطالعات سرطان	<ul style="list-style-type: none"> * وجود تنها بیمارستان تک تخصصی شیمی‌درمانی و پرتو درمانی با تربیت دستیار در شمال کشور. * وجود دستگاه‌های شتاب‌دهنده خطی، سیستم طراحی درمان سه بعدی، تجهیزات پیشرفته دوزیمتری و بلاک کاتر و استفاده از درمان‌های سه بعدی کانفورمال. * مدیریت درمان بیماری‌های خوش‌خیم و بدخیم مری و نای. * وجود درمانگاه کولپوسکوپی-اونکولوژی زنان * وجود دانشکده طب سنتی.
توسعه دانش گیاهان دارویی	<ul style="list-style-type: none"> * وجود کتابخانه اختصاصی طب سنتی با حدود ۲۰۰۰ عنوان کتاب تخصصی. * تربیت دانشجوی دکتری طب سنتی و ارشد تاریخ علوم پزشکی. * وجود اولین سلامت‌مکده آموزشی - درمانی طب سنتی شمال کشور. * انجام پژوهش‌های مرتبط با ابزارسازی به عنوان قطب ابزارسازی طب سنتی کشور.
توسعه دانش پزشک خانواده	<ul style="list-style-type: none"> * اجرای برنامه پزشک خانواده برای اولین بار به صورت مشترک با دانشگاه علوم پزشکی مازندران. * وجود ۳۰ مرکز بهداشتی درمانی روستایی، ۱۷ مرکز بهداشتی درمانی شهری، ۲۱ پایگاه بهداشتی شهری فعال. * وجود عضو هیات علمی متخصص پزشکی اجتماعی با درجه استادی
آموزش علوم دندانپزشکی	<ul style="list-style-type: none"> * وجود دانشکده دندانپزشکی با آموزش کلیه رشته‌های تخصصی دندانپزشکی. * تجهیز و راه‌اندازی بخش آموزشی - درمانی جراحی دهان، فک و صورت. * تجهیز و راه‌اندازی بخش تحت بیهوشی بیماران ناتوانی ذهنی - جسمی. * احداث، تجهیز و راه‌اندازی بخش ایمپلنت‌های دندان. * وجود مرکز تحقیقات مواد دندان. * تکمیل، تجهیز و راه‌اندازی بخش لیزر با مجهزترین دستگاه‌های روز. * وجود بخش صدمات دندان * وجود بخش کنترل دردهای دهانی - دندان * تشخیص سرطان دهان در منطقه
تشخیص ژنتیک	<ul style="list-style-type: none"> * وجود اولین آزمایشگاه ژنتیک فعال در شمال کشور و خدمات به بیش از ۱۴ استان. * انجام آزمایشات مولکولی تشخیص جهش برای بیش از ۹۰۰۰ ناقل تالاسمی و ۳۳۰۰ جنین در معرض خطر ابتلا به تالاسمی ماژور.
جراحی قلب و مداخلات قلب اطفال	<ul style="list-style-type: none"> * وجود بخش‌های فوق تخصصی جراحی قلب در بزرگترین و مجهزترین مرکز آموزشی - درمانی شمال کشور. * انجام جراحی و مداخلات قلبی در بیماران با بار مراجعات بالا از سراسر استان. * انجام پروسیجرهای قلب اطفال از بالون دریچه‌های پولمونر و آئورت تا اعمال پیچیده مانند بستن نقایص داخل قلب با device، استنت گذاری در نوزادان سیانوتیک، استنتینگ کوارکتاسیون آئورت و
بخش پیوند کلیه و مغز استخوان	<ul style="list-style-type: none"> * وجود بخش پیوند مغز استخوان. * تاسیس بخش پیوند کلیه برای اولین بار در شمال کشور و انجام بیش از ۱۰۰۰ پیوند.
مداخلات درمانی زنان و نازایی	<ul style="list-style-type: none"> * وجود مرکز تحقیقات ناباروری. * وجود بیمارستان تک تخصصی زنان. * وجود درمانگاه تخصصی و فوق تخصصی مداخلات زنان
مدیریت درمان بیمارهای نوزادان	<ul style="list-style-type: none"> * وجود مرکز آموزشی - درمانی تک تخصصی و فوق تخصصی کودکان به‌عنوان یک مرکز قطب علمی کودکان شمال کشور. * وجود مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر کودکان. * دارا بودن دو بخش NICU برای نوزادان In-Born و Out-Born. * وجود مرکز ROP، بعنوان بخش ارجاعی (ریفرال) معاینه و درمان شمال کشور. * تربیت دستیار تخصصی و فوق تخصصی نوزادان. * راه‌اندازی سیستم انتقال اورژانس نوزاد.

بحث و نتیجه‌گیری

خود در این راستا، منابع و امکانات لازم را نیز بسیج نماید. حبیب‌اله قمی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی تبریز نشان دادند که گسترش ارتباط دانشگاه با محافل علمی برتر دنیا در کسب مرجعیت دارای بیشترین میانگین است و توسعه فرهنگ

ضمن تبیین حیطه‌هایی که دانشگاه علوم پزشکی بابل در آن قابلیت کسب مرجعیت علمی دارد، مشخص شد که این دانشگاه باید علاوه بر تدوین برنامه‌های راهبردی و عملیاتی

ترویج نشاط علمی در دانشگاه، با گردآوری نتایج بررسی در قالب یک مجموعه و توزیع آن بین اساتید، دانشکده‌ها و دانشجویان، به‌منظور شناسایی و تحقق هرچه بیشتر حیطه‌های سرآمدی، استقبال و حمایت همه جانبه خویش از فعالیت‌های اعضای هیأت علمی و مراکزی که قابلیت مرجعیت علمی دارند، اعمال نماید.

قدردانی

بدین وسیله از کلیه واحدهای تابعه دانشگاه علوم پزشکی بابل به سبب مشارکت در کسب حیطه‌های مرجعیت علمی این دانشگاه قدردانی می‌نماید.

خودباوری با دستیابی به علم و دانش پیشرفته و ایجاد نشاط علمی رابطه معنی‌داری دارد. همبستگی معنی‌داری بین توسعه فرهنگ خودباوری و دستیابی به علم و دانش پیشرفته وجود داشت که نشان‌دهنده تاثیر توسعه فرهنگ خودباوری بر کسب علم و دانش پیشرفته می‌باشد (۱۲).

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که دانشگاه علوم پزشکی بابل در حیطه‌های توسعه دانش سرطان، گیاهان دارویی، دانش پزشکی خانواده، علوم دندانپزشکی، مراقبت‌های نوزادان، تشخیص ژنتیک، جراحی قلب و مداخلات قلب اطفال، پیوند و مداخلات زنان و نازایی، قابلیت کسب مرجعیت علمی را در منطقه دارد. لذا پیشنهاد می‌گردد، دبیرخانه تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی، ضمن توسعه فرهنگ خودباوری و

References

- 1-Yahyapour Y, Moudi S, Sajjadi P, Aghatabar Rodbari J. [explained the current situation and capabilities of Babol University of Medical Sciences in the areas of excellence and areas of scientific authority]. Babol University of Medical Sciences. 2015. [Persian]
- 2-Federation of Iran's scientific elite. [Access to global scientific authority]. Tabriz University of Medical Sciences. 2014. [Persian]
- 3-Taab Mohammad. [Explaining the model of human resource development to achieve scientific authority in Iran Higher Education]. Available from: <http://www.smtc.ac.ir>. [Persian]
- 4-Adab H, Shaei-khani M. [Achieving excellence with knowledge management tools]. Tadbir 2007; 18 (182): 96. [Persian]
- 5-Soltani AM. [What is the scientific authority]. [Cited 2016 May21] Available from: <http://isef.ir/paper/3551>. [Persian]
- 6-Newsletter-Analytical site of Age of Culture. [Cited 2015 Jul1] Available from <http://asrfarhang.ir>. [Persian]
- 7-Communicating the general policy of "science and technology". [Cited 2014 Aug 20]. Available from: <http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=27599> [Persian]
- 8-Vision of the Islamic Republic of Iran in 1404. [Cited 2012 Oct 09]. Available from: <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21078>. [Persian]
- 9-Hosseini MH, Akbari M. [Knowledge Management Excellence Model interpretive structural modeling design approach]. School of Management at Tehran University. IT management. 2014; 6 (3). [Persian]
- 10-Hekmat Afshar M, Kalamtari S, Sanago A, Mahasti Joybari L. [The revival of scientific authority approach in Iran: The Idea of post graduate students of Golestan University of Medical Sciences]. Journal of Research in Health Sciences 2013; 2 (2): 125-133. [Persian]
- 11-Sheikh-Jabari MM, [The academic community as a scientific authority in the country. Statement branches of physics and mathematics in Academy of Sciences]. [Cited 2017 Feb23]. Available from: <http://isef.ir/paper/4128>. [Persian]
- 12-Qomi H. Zadegan AR, Alizadeh V, Khodayari MT and Hemmati MA. [Evaluation of factors to achieve the Scientific Reference from the view point of the faculty of Tabriz University of Medical Sciences]. HMED 2011; 4 (3): 51-53. [Persian]

Identify Aspects of Scientific Authority in Babol University of Medical Sciences

Yahyapour Y¹, Aqatabar-Roudbari J^{2*}, Nikbakhsh N³, Mouodi S⁴

Received:2016/06/21

Accepted:2017/06/25

Abstract

Introduction: Acquisition of scientific authority has been emphasized in the health policies of the Supreme Leader. Identification and take benefits from the capabilities of medical universities provide opportunities for developing of the country, in this regards , it is necessary to identify and present the most important capabilities of each medical university. Babol University of Medical Sciences as one of the health higher education based on innovation and evolution program in medical education, identified his outstanding capabilities in the first region of Logistic Health Education Plan.

Methods: This is a cross-sectional descriptive-explanatory study which has been conducted by reviewing the evidences and documents related to the courses and departments, evaluating performance report, observing and reporting educational directors and experts panels in the vice chancellor for education of the university.

Results: Babol University of Medical Sciences has the capability of scientific authority, including the development in cancer information, implementation of family medicine, infant care, genetic diagnosis, cardiac surgery and pediatric cardiac interventions, organ transplant (kidney and bone marrow).

Conclusion: Scientific authority aspects should be explained as well as adopting strategic and operational plans and mobilizing resources and facilities by university.

Key words: Scientific authority, Excellence, Evolution and innovation, Medical education

Corresponding Author: Aqatabar-Roudbari J, Vice Chancellor for Education, Babol University of Medical Sciences, babol, Iran
j.aghatabar@yahoo.com

Yahyapour Y, Vice Chancellor for Education, Babol University of Medical Sciences, babol, Iran

Nikbakhsh N, Vice Chancellor for Education, Babol University of Medical Sciences, babol, Iran

Mouodi S, Vice Chancellor for Education, Babol University of Medical Sciences, babol, Iran